

Ako chápať II. vatikánsky koncil?

Jozef Duháček

1. júla 2024 ✚ *Cirkev História* ✚ *Komentár*

Čoraz častejšie sa šíri správa, že tradičná latinská omša bude nadobro zakázaná a jedným, ak nie jediným dôvodom je, že ľudia, ktorí k tradičnej omši inklinujú, odmietajú II. vatikánsky koncil. Raz som sa istého, v „konzervatívnych kruhoch“ mediálne známeho kňaza, ktorý často komentoval cirkevné záležitosti pýtal na očividný nesúlad medzi konceptom náboženskej slobody v encyklikách *Quanta cura*, *Mirari vos* a koncilovou deklaráciou *Dignitatis humanae* a bol som zahnaný preč tým, že odmietam II. vatikánsky koncil. Ako ho možno odmietnuť? Konal sa (môžem dodať dostatok fotografií) a zúčastnilo sa ho niekoľko tisíc biskupov. Tradiční katolíci odmietajú nie koncil, ale tvrdenie, ba až dogmu, že koncil bol nutný, aby vyriešil krízu, ktorá sužovala Cirkev a že po koncile je na tom Cirkev lepšie.

Naozaj veríte, že Cirkev je na tom lepšie ako v roku 1965? Veríte, že evanjelium sa hlása účinnejšie a vernejšie? Veríte, že klérus je v lepšej morálnej kondícii, než bol v roku 1965? A čo vaša širšia rodina a príbuzní? Praktizujú vieru, pristupujú ku sviatostiam a žijú podľa kresťanskej morálky viac a úprimnejšie ako ich predkovia v roku 1965? Že nie?

Zasadenie II. vatikánskeho koncilu

zdroj: wikimedia commons

Tak prečo sa toľko nalieha na to, aby sme „prijali II. vatikánsky koncil“? Ako sa dá vysvetliť zbožštenie, takmer kultická adorácia 60 rokov starej udalosti, ktorá podľa všetkých hlavných ukazovateľov priviedla Cirkev do skazy?

Podstata tradicionalizmu v dnešnej katolíckej Cirkvi do istej miery závisí, resp. súvisí s postojom, ktorý človek zaujíma k II. vatikánskeму koncilu. Ak by II. vatikánsky koncil neexistoval, označenie „tradičný katolík“ by sa pravdepodobne v cirkevných kuloároch nevyskytovalo a my by sme pravdepodobne pokračovali v kurze, aký po stáročia ukazovali svätci a učitelia Cirkvi. Tým myslím, že byť katolíkom a byť tradičným katolíkom by znamenalo jedno a to isté. Po II. vatikánskom koncile, ktorý priniesol niektoré prelomové inovácie a zmeny sa však toto už povedať nedá. Táto jednota medzi pojmami „katolík“ a „tradičný katolík“ sa v realite stratila a naša odpoveď na to, akú úlohu v tomto zmiznutí zohral koncil, určuje, kam do tradicionalistického spektra patríme.

Existuje niekoľko názorov, resp. postojov vzťahujúcich sa na koncil. Na um mi prichádzajú štyri, ktoré tu vymenujem:

1) **Teória správnej implementácie**

Koncil bol inšpirovaný Duchom Svätým, aby nastolil nový vek slobody od starých obmedzení, zastaralej morálky a zaprášených školských doktrín. Koncil nám umožnil prehodnotiť, kto sme ako katolíci a nanovo vytvoriť našu Cirkev, nezaťaženú reakčnou záťažou minulých storočí. Všetko je otvorené a prístupné aktualizácii a revízii: liturgia, doktrína, morálka. Veď človek a kultúra sa vyvíjajú a vyvíja sa aj Cirkev. Všetko je teda dovolené, ak sa to robí v tomto duchu, v duchu slobody a pokroku. Neexistuje nič, čo by sa pod záštitou ducha koncilu nedalo, neexistujú ani mravné, ani fyzické obmedzenia.

Pozorujete vzostup LGBTXYZ+ náporu na Cirkev? Pozorujete, ako sa pod rúškom „zjednodušenia procesu anulácie“ zaviedli katolícke rozvody? Pozorujete uctievanie Pachamamy a animistických duchov? Pozorujete koniec evanjelizácie medzi židmi a pohanmi? Toto všetko je správna implementácia koncilu. Tento postoj prezentujú, až na hársku výnimiek, všetci kardináli a mediálne známi preláti, všetky biskupské konferencie a „katolícke“ univerzity a každého skeptika tvrdo potierajú nálepkou „odmietač koncilu“.

2) **Teória nesprávnej implementácie (Teória únosu)**

Koncil bol dobrý nápad a Cirkev v 60. rokoch nutne potrebovala reformu. Samotné dokumenty a rozhodnutia II. vatikánskeho koncilu sú zdravé a dobré, a niektoré z nich sú tie najlepšie, aké kedy Magistérium vydalo. Po skončení koncilu sa však bezohľadní ľudia zmocnili implementácie koncilu a prekrútili jeho dokumenty podľa svojich vlastných zámerov, čo vyústilo do reformy celkom odlišnej od tej, ktorú si predstavovali konciloví otcovia a ktorá je pre Cirkev škodlivá. Títo ľudia koncil takpovediac uniesli a zneužili. Potrebná je skutočná implementácia koncilu, ktorá sa dá urobiť iba tak, ak sa vrátíme k samotným koncilovým dokumentom.

Túto teóriu zastával aj blahej pamäti Josef Ratzinger, ktorý sa neprestajne vracal k „bohatstvu koncilových textov“ a ktoré túžil za pomoci, dnes už mŕtvej „hermeneutiky continuity“ implementovať nejakým lepším spôsobom. Kým bol Josef Ratzinger dôležitým kardinálom a následne pápežom, našlo sa zopár fanúšikov tohto prístupu aj medzi vysokými prelátmi, dnes, keď už emeritný pápež dostáva od Pána svoju odmenu, sa počty priaznivcov kontinuitnej hermeneutiky rapídne scvrkli. Väčšina si osvojila prvú hypotézu.

3) **Teória zlého nápadu**

Koncil, hoci bol platne zvolaným ekumenickým koncilom, bol zlý a nerozumný nápad a bol zbytočný. Cirkvi sa darilo dobre, kým neprišiel koncil. Unesené boli nielen dokumenty a dekréty koncilu, ktoré boli zámerne nesprávne interpretované a aplikované, ale unesený bol aj samotný koncil, ktorého vedenia sa pokútno a úskočne zmocnili liberálni, ba dokonca aj niektorí heretickí klerici a tí priebeh koncilu riadili podľa svojich plánov.

Nielen dôsledky a implementácia koncilu, ale aj samotné dokumenty a rozhodnutia sú chybné, nejednoznačné alebo jednoducho nerozumné. Preto nám nepomôže „vrátiť sa k dokumentom“. Nie je potrebná správna realizácia koncilu, ale návrat ku katolíckej tradícii, ako existovala pred koncilom a tie dokumenty, ktoré koncil zanechal, je treba prísne vykladať vo svetle tejto tradície. Čo sa tak vyložiť nedá, je

treba zrušiť.

4) Teória nepravého koncilu

Koncil nebol skutočným koncilom. Zvolal ho nezákonne pápež, ktorý bol sám heretikom, a preto nemohol zvolať koncil. Jeho dekréty nie sú záväzné; v skutočnosti sú to všetko herézy a protirečia odvekej tradície Cirkvi. Tento názor zastávajú skutoční *ultras*, ktorí sa väčšinou regrutujú z tábora sedevakantistov.

V prvej hypotéze môžeme ľahko rozpoznať modernistickú, liberálnu interpretáciu II. vatikánskeho koncilu, ktorou všetci tradicionalisti opovrhujú a ktorá je pre mnohých z nich skutočnou príčinou ich tradicionalizmu. Existuje nespočetné množstvo príkladov, kedy sa aj tie – tradícii a dogmatike najviac odporujúce inovácie a vylepšenia – ospravedlňujú duchom koncilu.

Koncil viedol Duch Svätý, ktorý „veje, kam chce“ a preto je všetko, čo sa po koncile zmenilo a zaviedlo dobré a správne a neslobodno to spochybňovať, pretože to, čo zažívame je nová jar Cirkvi, nové Turíce a ako vtedy pod vedením Ducha Svätého povstali apoštoli v Jeruzaleme a hlásali Krista a jeho evanjelium a položili základy Cirkvi, tak teraz my, pokladáme nové základy Cirkvi, ktorá bude lepšie vyhovovať zmeneným pomerom vo svete. Zástancom tejto línie sa protiví všetko, čo bolo pred koncilom, protiví sa im poriadok, zákon, dogmy – nemenný a pevný poriadok. Neprestajne prinášajú nové a nové zmeny, a všetko, čo len okrajovo zaváňa tradíciou, im spôsobuje vyrážku.

Pápež Pavol VI. na II. vatikánskom koncile

zdroj: wikimedia commons / Lothar Wolleh

Teória nesprávnej implementácie je pozícia, ktorú zaujímajú mnohí naši konzervatívni priatelia v Cirkvi. Táto pozícia sa zdá byť silná, pretože na jednej strane bráni ortodoxiu a na druhej uznáva množstvo zla, ktoré pokoncilová reforma spôsobila. Títo ľudia vonkoncom nesúhlasia s tvrdením, že po koncile prišla nová jar, vidia úpadok a skazu a úprimne ich to bolí.

Stavajú sa však medzi kladivo a nákovu tým, že sa pokúšajú oddeliť koncil samotný a škodlivú reformu, ktorá po koncile prišla. Táto pozícia zaväzuje konzervatívca, aby odporoval a kritizoval chyby a zlá pokoncilového obdobia, ale aj aby vytrvalo bránil koncil, ktorý tieto zlá umožnil. Táto pozícia je vnútorne protirečivá a ženie ľudí na koniec slepej ulice, z ktorej sa nevedia dostať. Istý katolík, ktorý túto hypotézu roky prijímal opísal, s čím je tento postoj spojený.

– Po prvé, hovorí, že zaväzuje človeka brániť každý aspekt každého dokumentu, ktorý Cirkev na koncile vydala. Človek musí donútiť sám seba veriť, že *Gaudium et spes* je hlboký a poučný dokument, že *Dignitatis humanae* dokonale zodpovedá duchu evanjelia a že *Sacrosanctum concilium* je skvelý nápad. Tieto dokumenty sú posvätné a nedotknuteľné: chybná je a bola len ich implementácia.

Ale prečo bola implementácia tak všeobecne chybná? Keď pri nejakej skúške študent neodpovie dobre na otázku, je možné, že neporozumel preberanej látke. Ale ak celá trieda na tú istú otázku odpovie rovnako zle, potom je pravdepodobne niečo zlé v samotnej otázke. Ak je problém koncilu len problém implementácie, ako to, že sa všetci mýlia? Ako to, že nikde na svete nevidíme miestnu cirkev, v ktorej bol koncil správne implementovaný a kde tá implementácia priniesla to sľubované dobro? Môže to byť preto, že samotné dokumenty sú nejednoznačné a môžu byť nesprávne interpretované? Ak áno, je možné, že sú takto zámerne?

– To tiež zaväzuje človeka k názoru, že samotný koncil bol dobrý nápad a dokonca, že bol inšpirovaný Duchom Svätým. Ale aj keď ochotne zachováme všetko, čo Cirkev o ekumenických konciloch verí, nie sme nikde a ničím nútení veriť, že zvolanie nejakého daného koncilu bolo rozumné, alebo že ho Boh chcel v tom čase a takýmto spôsobom. Či Duch Svätý koncil chcel alebo nechcel, nevieme povedať, ale myslím, že môžeme s pomerne vysokou mierou istoty povedať, že Cirkev v roku 1962 ekumenický koncil nepotrebovala.

Keď konzervatívny katolík (ten, čo bráni túto tézu) povie, že Cirkev potrebovala reformu, tak na otázku: „Prečo? Čo sa stalo, že to bolo treba napraviť?“ vždy vysloví nejaké vágne frázy o tom, že Cirkev pred koncilom bola príliš „neosobná“ a skostnatelá, že katolíci nerozumeli omši, ktorú si brblali farári popod nos po latinsky, že Cirkev tvorili len staré baby, ktoré vedeli akurát tak drmoliť ruženec, že rigidný katolicizmus bránil zástupom nevercov a inovercov, aby vstúpili do Cirkvi a podobne. Ak to tak aj bolo, o čom pochybujem, potom to bolo výsledkom nepochopenia a/alebo nedorozumenia či nesprávneho vkusu, ale sotva to bol problém, s ktorým by sa mal zaoberať ekumenický koncil!

Tretia hypotéza, že hoci je koncil skutočným koncilom, ktorého dokumenty sú legitímnymi dekrétmi univerzálnej Cirkvi, bol napriek tomu zlý nápad a že tieto dokumenty samotné sú nejednoznačné, mätúce, povrchné a škodlivé (hoci nie explicitne bludné ani kacírské); boli tak zámerne napísané teologickými liberálmi s výslovným cieľom zmocniť sa Cirkvi. Tento názor zastáva väčšia časť tradicionalistov. Rozdiel medzi konzervatívcom a tradicionalistom je teda v tom, že pre tých prvých je príčinou našich súčasných problémov „únos“ jeho implementácie; pre tradicionalistov je „únos“ jeho implementácie dôsledkom samotného koncilu, ktorý je sám zdrojom týchto problémov.

Pozíciu 4, presvedčenie, že to nebol platný a pravý koncil zastávajú zväčša sedevakantisti. Na jednej strane síce ponúka elegantný spôsob, ako sa vyhnúť všetkým sporom okolo koncilu a tej či onej interpretácie, lebo všetci „pápeži“ po Piovi XII. sú falošní a Cirkev, ktorú viedli, nie je katolícka, takže koncil nie je problém, ktorý by mali katolíci riešiť. Pre nich je to niečo ako dogmatická škriepka u baptistov. Sedevakantistická pozícia však má svoje vlastné problémy a ťažkosti.

Ak je rozdiel teórie zlej implementácie a zlého nápadu rozdielom medzi konzervatívcom a tradicionalistom, potom rozdiel medzi hypotézou zlého nápadu a teóriou neplatného koncilu je rozdielom medzi tradicionalistom a sedevakantistom.

Tieto štyri hypotézy v zásade pokrývajú celú šírku spektra názorov na koncil. Samozrejme, jestvuje množstvo variantov a modifikácií týchto hypotéz. Pointou je, že koncil bol natoľko významnou a dôležitou udalosťou, jeho dopad bol nesmierny a zmeny, ktoré sa v Cirkvi udiali, boli tak zásadné, že žiaden katolík nemôže zostať neutrálny a musí, ba je nútený nejaký postoj ku koncilu zaujať. Dnešný cirkevný establišment, ako bolo spomenuté vyššie, stavil na prvú hypotézu, považuje koncil a jeho implementáciu za ušľachtilé a dobré dielo Ducha Svätého, dožaduje sa dotiahnutia reforiem až do krajnosti a nad každým, kto si dovoľuje pochybovať o tom, či koncil Cirkvi naozaj pomohol a či jej náhodou neuškodil, vyhlasuje tento establišment anatemu.

Keď Ján Pavla II. žiadali o povolenie slúženia tradičnej latinskej omše, ktoré nakoniec vo veľmi obmedzenom rozsahu povolil (*Quattuor abhinc annos*) v roku 1984, tak bol spočiatku veci veľmi priaznivo naklonený a uvažoval o indulte s oveľa menšími obmedzeniami a podmienkami. Pred podpisom ho však niekoľkí kardináli, očividne zástancovia prvej hypotézy o koncile ako diele Ducha Svätého, varovali, že tradičná omša sa môže stať vlajkou, pod ktorú sa budú zbiehať „odmietaci“ koncilu. To znamená, že hierarchia nepripúšťa kritický pohľad na koncil a reformu. Ján Pavol poslúchol.

Zdalo sa, že Benedikt XVI., ktorý mal, ako prefekt Kongregácie pre náuku viery možnosť vidieť dôsledky pokoncilovej reformy zblízka, si osvojil tézu uneseného koncilu, pripúšťal aj veľké chyby v implementácii a tradičná omša ako vlajka mu neprekážala, hoci až do smrti sa nevzdal presvedčenia, že koncil by bolo možné interpretovať a aplikovať v plnom súlade s tradíciou. František a jeho suita však Benediktovo presvedčenie nezdieľajú a opäť vidia tradičnú omšu ako symbol predkonicilovej Cirkvi, teológie a morálky, ktoré sa im protivia. A preto sa v *Traditionis custodes* opäť objavilo tvrdenie, že milovníci starej omše zastávajú koncil spochybňujúce presvedčenia a spôsobujú rozdelenie Cirkvi. A preto musí byť stará omša zakázaná.

Kolujú, doposiaľ nepotvrdené správy, že sa od kňazov bude vyžadovať sľub, či dokonca prísaha, že nebudú nikdy slúžiť tradičnú omšu. Možno sú to len divoké rozprávky, ale bola by to nádherná irónia, keby sa po toľkých rokoch neustáleho výsmechu, pohrdania a bezbožného osočovania, ktoré sa po koncile zniesli na hlavu Pia X. a jeho antimodernistickú prísahu, ktorá bola „nespravodlivo“ vymáhaná od kňazov a teológov, zrazu objavila prísaha modernistická, ktorá by vyžadovala prisahať na to, čo Pius X. požadoval prisazne odmietnuť.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ako-chapat-ii-vatikansky-koncil/>